

INFORMACJA PRASOWA

ZUS: zmiany w obszarze zwolnień od pracy oraz orzecznictwie lekarskim

13 kwietnia tego roku weszły w życie zmienione przepisy dotyczące przesłanek utraty prawa do zasiłku przez osoby, które nieprawidłowo wykorzystują zwolnienia od pracy. Zmieniają się również przepisy w sprawie kontroli prawidłowości wykorzystywania zwolnień od pracy. Od 13 kwietnia obowiązują również nowe przepisy dotyczące kwalifikacji i zatrudniania kadry medycznej w ZUS.

Osoba ubezpieczona może utracić prawo do zasiłku chorobowego za cały okres zwolnienia od pracy, jeżeli w czasie, w którym miała orzeczoną niezdolność do pracy, będzie:

- wykonywać pracę zarobkową lub
- podejmować aktywność niezgodną z celem tego zwolnienia.

Nowe przepisy precyzują pojęcia pracy zarobkowej i aktywności niezgodnej z celem zwolnienia od pracy.

Praca zarobkowa to każda czynność, która ma charakter zarobkowy, niezależnie od stosunku prawnego będącego podstawą jej wykonania. Pracą zarobkową nie są tzw. czynności incydentalne, czyli takie, których podjęcia w okresie zwolnienia od pracy wymagają istotne okoliczności. Istotną okolicznością nie może być polecenie pracodawcy.

Aktywność niezgodna z celem zwolnienia od pracy to wszelkie działania, które utrudniają lub wydłużają proces leczenia lub rekonwalescencję. Nie należą do nich zwykłe czynności dnia codziennego lub czynności incydentalne, których podjęcia w okresie zwolnienia od pracy wymagają istotne okoliczności.

Bez zmiany pozostaje zasada, że okres zwolnienia od pracy powinien być wykorzystany na odzyskanie zdrowia i rekonwalescencję. Osoba ubezpieczona nie może w tym czasie wykonywać działań, które zakłóciłyby ten proces. Nie wolno jej podejmować pracy zarobkowej ani aktywności niezgodnej z celem zwolnienia. Wyjątkowo może wykonywać zwykłe czynności życia codziennego lub czynności incydentalne, których podjęcia w okresie zwolnienia od pracy wymagają istotne okoliczności. Jeżeli podejmie takie czynności, będzie to – tak jak dotychczas – weryfikowane i oceniane z uwzględnieniem okoliczności konkretnej sprawy.

Jak przebiega kontrola prawidłowego wykorzystywania zwolnień od pracy

Kontrola oznacza sprawdzenie, czy osoba ubezpieczona nie wykorzystuje zwolnienia od pracy niezgodnie z jego celem. Zmiany w przepisach dotyczą zasad i trybu przeprowadzania takiej kontroli, które zostały uregulowane w ustawie zasiłkowej. Obejmują one następujące kwestie:

- uprawnienia i obowiązki osób przeprowadzających kontrolę (np. do legitymowania osoby kontrolowanej, po to by ustalić jej tożsamość),
- obowiązki osób kontrolowanych,
- zasady przeprowadzania kontroli,

- zasady sporządzania protokołu z kontroli,
- zasady składania zastrzeżeń do ustaleń zawartych w protokole.

Zmieni się także wzór upoważnienia i wzór protokołu z kontroli. Zostaną one określone w rozporządzeniu w sprawie wzoru upoważnienia do przeprowadzenia kontroli prawidłowości wykorzystywania zwolnień lekarskich od pracy i wzoru protokołu tej kontroli.

Zmiany w orzecznictwie lekarskim w ZUS

Od 13 kwietnia 2026 r. obowiązują nowe przepisy dotyczące kwalifikacji i zatrudniania kadry medycznej w ZUS.

Do zakresu działania ZUS należy między innymi wydawanie orzeczeń:

- dla potrzeb ustalania uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych i innych świadczeń należących do właściwości ZUS,
- dla celów realizacji zadań zleconych ZUS na podstawie innych ustaw,
- dla celów świadczeń podlegających koordynacji wspólnotowej i dwustronnej (bilateralnej),
- w ramach kontroli orzecznictwa o czasowej niezdolności do pracy.

Aktualnie zadania te realizują wyłącznie lekarze specjaliści zatrudnieni na podstawie umów o pracę.

13 kwietnia 2026 r. weszły w życie następujące zmiany:

1. poza lekarzami orzecznikami w określonych ustawowo rodzajach spraw orzeczenia będą mogły wydawać osoby, które wykonują samodzielne zawody medyczne i posiadają tytuł specjalisty w dziedzinie fizjoterapii albo pielęgniarstwa:
 - fizjoterapeuci – orzeczenia w sprawach rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej ZUS,
 - pielęgniarki lub pielęgniarze – orzeczenia w sprawach niezdolności do samodzielnej egzystencji;
2. zmienią się kwalifikacje zawodowe, jakimi będą musieli legitymować się lekarze orzekający w ZUS; poza lekarzami specjalistami na stanowiskach orzeczników będą mogli pracować również lekarze odbywający szkolenie specjalizacyjne w określonej dziedzinie medycyny oraz lekarze z 5-letnim stażem pracy w zawodzie, którzy nie mają tytułu specjalisty i nie odbywają szkolenia specjalizacyjnego;
3. formy współpracy z kadrą medyczną będą elastyczne: lekarze orzecznicy, specjaliści fizjoterapii oraz specjaliści pielęgniarstwa będą mogli wykonywać pracę na podstawie umowy o pracę albo umowy o świadczenie usług.

Zmiany te stanowią jeden z etapów reformy orzecznictwa lekarskiego. Pozostałe zmiany dotyczące w szczególności organizacji postępowania orzeczniczego oraz nowego trybu wydawania orzeczeń wejdą w życie 1 stycznia 2027 r.